

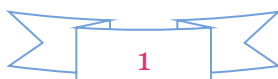

ARBETSHÄFTE SVENSK FOLKMUSIK

Svensk musikhistoria

All musik har samma historia sägs det ibland. Vi utforskar folkmusiken i Sverige.

ELEV _____ KLASS _____

Svensk FOLKMUSIK

Musikhistoria

ARBETSHÄFTE

Av:

Hannah Sundkvist

www.hannahsundkvist.com

Centralt innehåll

Folkmusik från olika epoker. Framväxten av olika genrer. Musikens funktion för att markera identitet och grupptillhörighet i olika kulturer, med fokus på etnicitet.

SVENSK FOLKMUSIK

Vad vet du om svensk folkmusik?

Vad menas med spelmans- och dansmusik? Ange några vanliga stilar

Vad menas med vallmusik?

Ange minst två instrument som har använts inom folkmusiken och beskriv dem:

Vad vet du om svenska folkvisor?

Egna tankar

Spelas svensk folkmusik idag? Hur länge tror du att den svenska folkmusiken kommer att spelas innan den dör? Vad vet du om dagens folkmusik?

Kunskapskrav

E	C	A
<p>Eleven kan föra enkla och till viss del underbyggda resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen.</p> <p>Dessutom kan eleven i viss utsträckning urskilja och jämföra musikaliska karaktärsdrag från olika genrer, epoker och kulturer samt med viss säkerhet urskilja olika instrument och instrumentgrupper och beskriva deras funktion i olika sammanhang.</p>	<p>Eleven kan föra utvecklade och relativt väl underbyggda resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen.</p> <p>Dessutom kan eleven i relativt hög utsträckning urskilja och jämföra musikaliska karaktärsdrag från olika genrer, epoker och kulturer samt med relativt god säkerhet urskilja olika instrument och instrumentgrupper och beskriva deras funktion i olika sammanhang.</p>	<p>Eleven kan föra välutvecklade och väl underbyggda resonemang om musikens olika funktioner och vilken betydelse den har och historiskt har haft för individer och samhällen.</p> <p>Dessutom kan eleven i hög utsträckning urskilja och jämföra musikaliska karaktärsdrag från olika genrer, epoker och kulturer samt med god säkerhet urskilja olika instrument och instrumentgrupper och beskriva deras funktion i olika sammanhang.</p>

Vad är svensk folkmusik?

Svensk folkmusik

Med svensk folkmusik menar vi ofta musik som är traditionell och som någon har lärt sig på **gehör**. Gehör betyder att **lyssna/härma** och är det äldsta sätt som musiker tillägnat sig musik på. Inom folkmusiken är gehör också det vanligaste och viktigaste sättet att lära sig musik på. En effekt av gehörspel är att musiken **förändras** över tiden, då tolkningen av det man hör är personlig.

Nu ska du få lära dig om några olika stilar inom den svenska folkmusiken.

Spelmansmusik

Spelmansmusik är musik som spelas till dans- ofta på fiol. Du kanske har hört uttrycket "*dans på logen*". Man sågs ofta förr och dansade till någon spelman. Här är en bild på en känd spelman vid namn Hjort Anders i Dalarna som levde under 1800-talet.

Vanliga danser

De vanligaste **danstyperna** som man dansade till var polska, vals, schottis, hambo och polka. Jämfört med nutida västerländsk musik var olika varianter på 3/4-dels takt mycket vanligare. Ofta dansade man i par. När era föräldrar var unga fick de troligen lära sig att dansa schottis i skolan? Fråga dem om de kommer ihåg hur man dansade.

Gånglåtar och brudmarscher

Musik som inte dansades till var **gånglåtar** och **brudmarscher**. Du kanske har hört en brudmarsch spelas på ett bröllop när bröllopparet marscherar in? En vanligt förekommande gånglåt är t.e.x "*Äppelbo gånglåt*" som du kanske känner igen. Gånglåtar och brudmarscher går oftast i tvåtakt och är litet lugnare. De passar att gå till.

Vallmusik (bruksmusik)

Bruksmusik är musik som framförs med annat syfte än ren musiklyssning. Exempel på bruksmusik kan vara som när vallpigan kallade in boskap till mjölkning med hjälp av kulning eller spel på t.e.x kohorn.

Vallmusiken var bruksmusik i gamla tiders jordbruk där *fäbod* var i bruk i många delar av Sverige. Musiken användes bl.a. till att locka på djur och för kommunikation mellan gårdar och framfördes exempelvis på Kohorn, bockhorn, näverlurar och via lockrop (**kulning**- en sångteknik som hörs på stora avstånd). I vallmusiken är ofta tonerna stämde på ett annat vis än vad som passar in i den västerländska konstmusikens väletablerade temperering. De avvikande tonerna kallas ofta **blåtoner** eller kvartstoner. I vilken annan musikstil använder man blåtoner? Minns du?

Folkliga visor

Folkliga visor är också folkmusik. Ofta har texterna spritts som så kallade skillingtryck eller på gehör från person till person.

Skillingtryck kallades små billiga tryckta häften på 8 eller högst 16 sidor med dikter/texter. Förr i världen såldes de billigt på marknader eller av kringvandrande försäljare, ofta för en skilling. Därför kallar vi dem Skillingtryck och det var ofta så visor som spreds, särskilt på 1700- och 1800-talen. Visorna handlade ofta om hemska brott och liknande, och det kunde röra sig om någon aktuell händelse. Men skillingtrycken bestod bara av texter, så melodierna fick man hitta på själv. Det är inte ovanligt att en gammal visa har flera olika melodier eller varianter och då de har lärt ut på gehör kan de ha förändrats många gånger fram till idag.

Svensk folkmusik idag

Den svenska folkmusiken lever vidare idag. I många städer och samhällen finns det spelmanslag som spelar svensk folkmusik till dans. I Uppsala hittar ni t.e.x "V-Dala studentspelmanslag".

Det finns också en rad grupper och solister som spelar folkmusik på heltid. Vissa ägnar sig åt traditionell folkmusik, medan andra blandar folkmusik med moderna stilar som jazz, rock, pop och till och med rap. Ett känt svensk folkmusikband som blandar rock och folkmusik är Hovendroven.

Traditionella folkmusikinstrument

Det vanligaste instrumentet inom folkmusiken idag är **fiolen** som snabbt blev mycket populär då den kom under 1600-talet.

Nyckelharpan är enligt många det mest typiska svenska folkinstrumentet eftersom den knappt förekommer utanför Sverige.

Ett riktigt gammalt instrument inom svensk folkmusik är **vevlira**.

På fåbodarna uppstod en särskild folkmusiktradition med **näverlurar** som användes för att kommunicera.

Ett **blåshorn** eller **vallhorn** är ett musikinstrument, tillverkat av ett horn från ett slidhornsdjur.

Vet du vad detta instrument kallas?

